

Motion till riksdagen
2012/13:U206

av Hans Linde m.fl. (V)

En svensk utrikespolitik för ett fritt och demokratiskt Iran

1 Innehållsförteckning

2	Förslag till riksdagsbeslut	2
3	Inledning	3
4	En svensk utrikespolitik för ett fritt och demokratiskt Iran	3
5	Presidentvalet 2009 och den ökande repressionen	4
6	Situationen för de mänskliga rättigheterna	5
6.1	Etniska och religiösa minoriteter	5
6.2	Fackliga rättigheter och företagens ansvar	6
6.3	Kvinnor	7
6.4	Barns rättigheter	7
6.5	Hbt-personer	8
7	Irans nukleära program	8
8	Militära hot från Israel och USA	9

Fel! Okänt namn på

2 Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att Sverige, som enskild stat såväl som medlem i EU och FN, konsekvent ska uppmärksamma de grova och omfattande brotten mot de mänskliga rättigheterna i Iran.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att Sverige, som enskilt land såväl som medlem av EU och FN, ska kräva att alla politiska fångar frigges och att FN:s rapportör för de mänskliga rättigheterna i Iran beviljas inresa i landet.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att Sverige, som enskilt land såväl som medlem av EU och FN, ska uppmärksamma de grova och omfattande kränkningarna av de etniska och religiösa minoriteternas rättigheter i Iran.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att den svenska regeringen bör inleda en dialog med de svenska företag som är verksamma i Iran om de mänskliga rättigheterna, inklusive de fackliga rättigheterna.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om kriterier för mänskliga rättigheter och transparens i Sveriges exportfrämjande.¹
6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att Sverige, som enskild stat såväl som medlem i EU och FN, i alla sina kontakter med Iran ska uppmärksamma kvinnornas situation i landet.
7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen, om att Sverige som enskilt land såväl som medlem i EU och FN, ska agera för att Iran lever upp till sina internationella åtaganden när det gäller barns rättigheter.
8. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att Sverige, som enskild stat såväl som medlem i EU och FN, i sina kontakter med Iran ska uppmärksamma hbt-personers situation i landet.
9. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att Sverige ska verka för att Iran respekterar sina åtaganden i enlighet med icke-spridningsavtalet och att frågor som rör Irans nukleära program hanteras inom ramen för FN.

¹ Yrkande 5 hänvisat till NU.

3 Inledning

Iran är utan tvekan en av vår tids hårdaste diktaturer. Brotten mot de mänskliga rättigheterna är många och omfattande. Vänsterpartiet har under en lång tid uppmärksammat situationen i Iran. Vi har genom motioner, interpellationer, skriftliga frågor och på demonstrationer vid en lång rad tillfällen protesterat mot regimens övergrepp mot bl.a. etniska minoriteter, kvinnor, fackföreningsaktiva och hbt-personer (homosexuella, bisexuella och transpersoner).

Det är Vänsterpartiets övertygelse att Sverige kan göra mer för att stötta kampen för ett fritt och demokratiskt Iran. Sverige må vara ett litet land i norra Europa, men det går många band mellan vårt land och Iran, inte minst genom de tusentals iranier som genom åren fått en fristad från förtryck i vårt land.

4 En svensk utrikespolitik för ett fritt och demokratiskt Iran

Vänsterpartiet ser att Sverige kan spela en roll för att ge stöd till de iranier som med stort mod och under hot om förföljelser i och utanför Iran kämpar för ett demokratiskt och fritt Iran. I detta arbete bör Sverige utnyttja alla de kontakter vårt land har med Iran, både bilateralt men också multilateralt. Sverige bör också utnyttja den djupa kunskap och det starka engagemang som finns bland de många invandrade med iranskt ursprung i Sverige.

Sveriges politik mot Iran måste bygga på de mänskliga rättigheterna och det iranska folkets rätt att i fria och demokratiska val välja sina ledare och i vilken riktning landet ska gå. En sådan politik får inte skymmas av ekonomiska egenintressen. Tyvärr har inte Sveriges hållning alltid varit konsekvent och trovärdig. Fortfarande avvisas flyktingar som flytt undan regimens förtryck i Iran. Genom de svenska myndigheternas exportfrämjande verksamhet stöds svenska företag som investerar i Iran. Och vid president Amadinejads senaste presidentinstallation, den 5 augusti 2009, deltog den svenske ambassadören trots att installationen föregåtts av omfattande folkliga protester som regimen slagit ner med stor brutalitet. Vänsterpartiet anser att Sverige, likt flera andra EU-länder, inte borde ha deltagit. Sverige ska som enskild stat, såväl som medlem i EU och FN, konsekvent uppmärksamma de grova och omfattande brotten mot de mänskliga rättigheterna i Iran. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Fel! Okänt namn

5 Presidentvalet 2009 och den ökande repressionen

Den 12 juni 2009 hölls det senast presidentval i Iran. Fyra kandidater ställde till en början upp i valet: den sittande presidenten Mahmoud Ahmedinejad samt Mir-Hossein Mousavi, Mohsen Rezaei och Mehdi Karroubi. När valet var över kom ett snabbt besked om att den sittande presidenten vunnit, men strax därefter kom också häftiga anklagelser om valfusk från främst Mir-Hossein Mousavi och hans anhängare. Om valfusk förekom och i så fall i vilken omfattning är fortfarande oklart, däremot vet vi med säkerhet att presidentvalet i Iran aldrig var ett fritt och demokratiskt val. Redan före valdagen hade Vaktarrådet förbjudit den överväldigande majoriteten av alla kandidater att ens kandidera, t.ex. diskvalificerades samtliga kvinnor som kandiderade redan på förhand. I dagsläget sitter både Mir-Hossein Mousavi och Mehdi Karroubi samt deras fruar i husarrest.

Stora demonstrationer följde under sommaren 2009 i Teheran och andra stora städer. Dessa demonstrationer var omfattande och fredliga till sin karaktär. Säkerhetstjänsten ingrep snabbt mot demonstranterna med stor brutalitet. Många av demonstranterna sårades och dödades av säkerhetstjänst och milis. Den internationella opinionen reagerade kraftigt på regimen brutalitet och runt om i världen arrangerades en lång rad stora demonstrationer och manifestationer för att visa solidaritet med demonstranterna. Vänsterpartiet deltog vid en lång rad av dessa demonstrationer i Sverige.

I efterhand har regimen släpat demonstranter och oppositionella inför rätta i ett rättssystem som inte förtjänar namnet. Oftast saknar de anklagade försvarsadvokater och domarna går regimen ärenden. Amnesty International rapporterar om både tortyr och våldtäkter i de iranska fängelserna.

Efter att protesterna slagits ner har repressionen ökat i Iran. Förtrycket har skärpts på flera områden sedan 2009, med ett kraftigt ökat antal avrättningar och arresteringar. Den regimtroga Basji-milisen attackerar allt oftare människor och organisationer som uppfattas som oppositionella. FN:s människorättsråd har utsett en specialrapportör för de mänskliga rättigheterna i Iran, men regimen har vägrat honom inresa. Sverige bör som enskilt land, såväl som medlem av EU och FN, kräva att alla politiska fångar frigges samt att FN:s rapportör för mänskliga rättigheter beviljas inresa. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Det som inträffade sommaren 2009 har på ytan inte förändrat mycket i Iran. Ahmedinejad sitter kvar på sin post som president. Diktaturens makt är till synes obruten. Likafullt har något mycket betydelsefullt inträffat. Det folkliga motståndet mot en diktatur som konsekvent använt sig av våld för att tygla oppositionen har visat sig öppet. Människorna har satt sig över sin rädsla för regimen grymheter. Genom att hundratusentals iranier gått ut på gatorna och visat varandra, regimen och omvärlden att de inte accepterar ett liv i förtryck så har de inlett nedräkningen mot ett fritt och demokratiskt Iran. Demonstrationerna har heller inte upphört, tvärtom fortsätter iranier att prote-

stera mot regimen. Inte sällan sker protesterna trots de mycket stora risker som deltagarna tar.

6 Situationen för de mänskliga rättigheterna

För Vänsterpartiet är demokrati och mänskliga rättigheter inte förhandlingsbara. Vi försvarar FN:s deklaration om de mänskliga rättigheterna där mötesfrihet, organisationsfrihet, strejkrätt, press- och yttrandefrihet samt allmänna, fria och hemliga val framhålls som nödvändiga beståndsdelar i ett demokratiskt samhälle. Lika stor vikt läggs vid sociala framsteg och förbättrade levnadsvillkor. Det innebär att rätten till arbete, utbildning, bostad, vård, omsorg och kultur är nödvändiga för ett människovärdigt liv och ett demokratiskt samhälle. Vänsterpartiet står upp för de mänskliga rättigheterna oavsett var, när eller med vilka motiv de kränks och inskränks. Det är vår utgångspunkt när vi analyserar situationen i Iran.

Iran uppfyller inte de nödvändiga kraven som måste ställas på en demokrati. Press- och yttrandefriheten är obefintlig, journalister fängslas, oberoende webbsidor blockeras, media hotas och bokutgivningen är kraftigt reglerad. Oberoende organisationer och rörelser möter stora begränsningar i sin verksamhet, om de får verka överhuvudtaget. Dödsstraff är vanligt förekommande. Enligt Amnesty avrättades mer än 600 personer i Iran under 2011. Två exempel bland många är de unga kurdiska männen Loghman Moradi and Zanyar Moradi som den 22 december 2011 dömdes till döden genom offentlig hängning. Rättegången uppfyllde inte kraven på rättssäkerhet och uppges bara ha varat i 20 minuter. Zanyar var dessutom bara 17 år när han enligt domstolen skulle ha begått det brott han anklagas för.

6.1 Etniska och religiösa minoriteter

Irans etniska minoriteter, bl.a. kurder, azerier, araber och balucher, utsätts för en omfattande diskriminering och deras möjligheter att uttrycka sitt språk, sin kultur och sin identitet är begränsade. Krav från de etniska minoriteterna på respekt för sina rättigheter möts med omfattande förföljelser, fängslanden och dödsstraff.

Religionsfriheten är ytterst begränsad i Iran. Sunnimuslimer, bahaier och andra religiösa minoriteter möter stort motstånd från regimen i sina försök att uttrycka sin tro. Rapporterna är många om hur t.ex. sunnimuslimska religiösa ledare fängslats och avrättats under de senaste åren. Sverige ska som enskilt land, såväl som medlem av EU och FN, uppmärksamma de grova och omfattande kränkningarna av de etniska och religiösa minoriteternas rättigheter i Iran. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Fel! Okänt namn

6.2 Fackliga rättigheter och företagens ansvar

Fackliga rättigheter är universellt erkända mänskliga rättigheter i arbetslivet, trots det är det inte tillåtet att organisera sig i eller starta fria och oberoende fackföreningar i Iran och någon strejkrätt existerar inte. Trots det förekommer strejker och försök att bilda fria och oberoende fackföreningar. Regimen har bemött detta med en allt grövre repression.

En av många fackliga aktivister som fängslats är Mansour Osanloo, ordföranden för facket på bussbolaget Shekat-Vahed i Teheran, som dömdes till fem års fängelse för ”hot mot nationens säkerhet” och ”propaganda mot staten”. Han släpptes dock efter omfattande internationella protester under 2011. Många fackligt aktiva hade inte samma tur. Flera ledare i Osanloos fackförening sitter t.ex. fortfarande fängslade. I maj 2010 avrättades den fackligt aktiva läraren Farzad Kamangar efter anklagelser om att ha ”hotat den nationella säkerheten”.

I dag är drygt 90 svenska företag verksamma i Iran, bl.a. ABB, Tetra Pak, Alfa Laval och Ericsson. Efter de folkliga protesterna 2009 uppmärksammade nyhetsbyrån Bloomberg att svenska Ericsson och brittiska Creativity Software sålt övervakningsutrustning till Iran. Enligt oppositionella i Iran bidrog utrustningen från Ericsson till att regimen kunde spåra upp människor som deltagit i protesterna genom deras telefonsamtal, sms och mail. Oppositionsjournalisten Saeid Pourheydars menade att ”Det är dödshandel när dessa företag sätter den här teknologin i diktatorers händer.”

Det är avgörande att även det svenska näringslivet agerar i enlighet med målsättningarna om en ökad respekt för de mänskliga rättigheterna, inklusive de fackliga rättigheterna. Svensk handel och investeringar får aldrig bidra till att stärka regimen grepp om Iran. Den svenska regeringen bör inleda en dialog med de svenska företag som är verksamma i Iran om detta. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Sverige bedriver en omfattande exportfrämjande verksamhet. Det sker i form av rådgivning, exportkrediter och exportgarantier genom organ som Exportrådet, Exportkreditnämnden, EKN, och Svensk Exportkredit, SEK. Bland annat Amnesty har kritiserat denna verksamhet för att den inte tydligt kopplas till arbetet med de mänskliga rättigheterna.

2011 utfärdade EKN garantier för svenska företag som investerade i Iran för över 2,5 miljarder kronor. Det innebar att Iran detta år kom på fjärde plats, efter Saudiarabien, Ryssland och Egypten, när det gäller EKN:s utfärdade garantier. Vänsterpartiet tror inte att ett förbud mot investeringar i Iran eller handel med Iran skulle gynna kampen för demokrati och mänskliga rättigheter. Men vi anser att man måste iaktta stor försiktighet när man handlar med eller investerar i ett land som Iran. Sveriges exportfrämjande får aldrig bidra till att regimen i Iran gynnas eller att brott mot de mänskliga rättigheterna begås. Tydliga kriterier för mänskliga rättigheter behöver tas fram för Sveriges exportfrämjande och verksamheten behöver bli mer transparent. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

6.3 Kvinnor

I Iran är i dag förtrycket av kvinnorna institutionaliserat och genomsyrar hela samhället, inklusive lagstiftningen. Under den rådande regimen behandlas kvinnor som en andra klassens medborgare. Kvinnor har inte samma rättigheter som män vad gäller äktenskap, skilsmässa, vårdnaden av barn eller i arvsrätten. Om kvinnor utsätts för brott och kommer till skada utmäts lägre straff än om brottsoffret är en man. Ett vittnesmål från en kvinna i domstol är bara värt hälften av vittnesmålet från en man. Polygami, månggifte, är tillåtet för män men inte för kvinnor. Män har också en odiskutabel rätt att skilja sig från sin hustru, medan kvinnor saknar motsvarande rätt. I Iran förekommer även våld och förtryck i hederns namn, ett samhällsproblem som regimen ignorerar.

Trots det omfattande förtrycket av de iranska kvinnorna har de under flera år utgjort en mycket viktig och stark del av kampen mot den iranska regimen. Regimen har bemött kvinnornas kamp för sina rättigheter med hård repression. En demokratisering av Iran förutsätter att all kvinnofientlig lagstiftning avskaffas. Irans modiga kvinnorörelser förtjänar allt stöd. Sverige ska i alla sina kontakter med Iran, som enskild stat, såväl som medlem i EU och FN, uppmärksamma kvinnornas situation i landet. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

6.4 Barns rättigheter

Inskränkningarna av de mänskliga rättigheterna i Iran omfattar också barns rättigheter. Barnarbete är ett omfattande problem i Iran och det finns rapporter om allt mer trafficking med barn. Även om den lagliga minimiåldern för att ingå äktenskap numera är 13 år, kan fäder ansöka om tillstånd för att gifta bort sina döttrar vid ännu yngre ålder – och med män som är betydligt äldre än flickorna.

Enligt iransk lag blir flickor straffmyndiga vid nio års ålder och pojkar vid 15 års ålder. Det finns omfattande rapporter om hur barn utsätts för utomrättsliga försvinnanden, arresteringar, tortyr och till och med dödsstraff. Iran har under de senaste åren utmärkt sig även bland länder som genomför dödsstraff genom att avrätta barn. Enligt Human Rights Watch avrättades tre barn i Iran under 2011.

2011 avrättades tre barn i Iran, och vid ett tillfälle skedde avrättningen offentligt, enligt Human Rights Watch.

Iran ratificerade FN:s barnkonvention 1994, men med en reservation om att Iran inte kommer att följa konventionen om den kommer i konflikt med nationell lagstiftning och islam. Sverige bör som enskilt land, såväl som medlem i EU och FN agera för att Iran lever upp till sina internationella åtaganden gällande barns rättigheter. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Fel! Okänt namn

6.5 Hbt-personer

Att få uttrycka sin sexualitet och sin könsidentitet är grundläggande mänskliga rättigheter, rättigheter som också omfattar homosexuella, bisexuella och transpersoner. Detta är rättigheter som Iran i dag allt annat än respekterar. Samkönade relationer bestraffas med både fängelse, piskstraff och döden. Det är i dag tillåtet att genomgå könskorrigerande operationer i Iran, men trots det rapporterar Amnesty International att transpersoner trakasseras av polis, fängslas och utsätts för tortyr. Human Rights Watch säger att regimen skapat en "terroratmosfär för hbt-personer i hela Iran". Åtskilliga hbt-personer har dömts till döden p.g.a. sin sexualitet eller könsidentitet, samtidigt som Irans president Mahmoud Ahmadinejad hävdar att homosexualitet inte existerar i Iran. Den 4 september 2011 avrättades t.ex. tre män i Karounfängelset i Ahvaz för "sodomi". Det mest konkreta Sverige kan göra för Irans hbt-personer är att upphöra med att avvisa hbt-flyktingar tillbaka till landet, vilket i dag skamligt nog sker. Vänsterpartiet har i en rad sammanhang protesterat mot dessa avvisningar. Sverige ska i alla sina kontakter med Iran, som enskild stat, såväl som medlem i EU och FN, uppmärksamma hbt-personers situation i landet. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

7 Irans nukleära program

Vänsterpartiets vision är en värld utan kärnvapen; vi arbetar därför för att de nuvarande kärnvapenmakterna ska avveckla sina innehav och mot att fler länder skaffar sig kärnvapenkapacitet. Vänsterpartiet motsätter sig därför att Iran skaffar sig kärnvapen.

Det är i dag oklart om Iran har ambitionen att skaffa kärnvapen eller om de har kapacitet att göra det. Klart är dock att Iran under en längre tid har dragit sig undan kraven från det internationella atomenergiorganet, IAEA, om obegränsade inspektioner av landets kärnanläggningar. På grund av detta har FN och EU infört sanktioner mot landet. Sanktionerna har dels varit riktade mot enskilda företag och personer i ledande ställning, dels mot landets oljesektor. EU och USA har exempelvis infört embargon mot Irans oljesektor. Vänsterpartiet har varit tveksamt till delar av dessa sanktioner. Vi anser att sanktioner generellt bör vara riktade och inte slå mot befolkningen i ett land, erfarenheterna från oljesanktionerna mot Irak på 1990-talet förskräcker. Genom de nuvarande sanktionerna har vanliga iranier i stor utsträckning drabbats, bl.a. genom höjda matpriser. Dessutom har iranska medborgare utestängts från vissa högskoleutbildningar i Sverige och det har blivit mycket svårt att skicka pengar mellan Sverige och Iran.

Inom EU har det funnits krafter som velat att unionen ska lämna det multilaterala arbetet och i stället gå före och införa egna striktare sanktioner mot Iran. Vänsterpartiet anser att det är viktigt att frågan om kärnvapenspridning behandlas inom FN och att världssamfundet agerar gemensamt på området. Vi vill stärka IAEA och vill att Sverige tydligt ska agera för att öka respekten

Fel! Okänt namn på

för NPT (icke-spridningsavtalet). Iran har undertecknat NPT och världssamfundet måste nu agera enat för att förmå Iran att leva upp till sina åtaganden enligt avtalet. Rekommendationerna från Blixkommissionen för nedrustning av nukleära, biologiska och kemiska massförstörelsevapen kan i detta arbete vara viktiga verktyg. Sverige ska verka för att Iran respekterar sina åtaganden i enlighet med icke-spridningsavtalet och att frågor rörande Irans nukleära program hanteras inom ramen för FN. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

8 Militära hot från Israel och USA

Under 2000-talet har Israel och USA, under George W Bushs presidenttid, mer eller mindre öppet hotat att militärt angripa Iran för att slå ut landets kärnkraftsanläggningar men också för att störta regimen. Det har avslöjats att åtminstone Israel haft långtgående planer på militära attacker mot Iran. Vid ett eventuellt maktskifte i Vita huset skulle risken öka för att USA skulle stödja en väpnad attack på Iran. Vänsterpartiet har starkt motsatt sig varje tanke om ett militärt ingripande mot Iran. Ett militärt angrepp skulle med största sannolikhet skapa en oöverblickbar humanitär katastrof och leda till en kraftig destabilisering av hela regionen. Vi vet av erfarenhet från Irak och Afghanistan att demokrati inte kan byggas genom bombmattor eller anfallskrig. Vi ser dessutom att hoten om militärt ingripande snarare stärkt regimen.

Stockholm den 25 september 2012

Hans Linde (V)

Torbjörn Björlund (V)

Siv Holma (V)

Jens Holm (V)

Kent Persson (V)